

“ОДОБ - ИНСОН ЗИЙНАТИ”

*Кодирова Раъно Тухтаевна – катта ўқитувчи
Тошкент Ирригация ва Қишлоқ Хўжалигини Механизациялаш
Муҳандислар Институту*

Яхши угил - эл обриси

Яхши киз - уй обриси

Аннотация

Ушбу мақолада миллий қадриятларни тиклаш, миллий маънавиятни юксалтириш, айниқса шарқона одоб-ахлоқ анъаналарига эътиборни кучайтириш тугрисида фикр-мулоҳазалар юритилган. Ёшларни миллий урф-одат, меҳр-оқибат руҳида тарбиялаш муҳим аҳамият эгаллиги ҳақида сўз юритилган.

***Калит сўзлар:** миллий қадриятларни тиклаш, шарқона одоб-ахлоқ, урф-одат, меҳр-оқибат, муҳим аҳамият эгаллиги, миллий маънавиятни юксалтириш.*

Аннотация

В статье рассматривается восстановление национальных ценностей, продвижение национальной духовности, особенности упора на восточные нравственные традиции. Очень важно воспитывать молодежь в духе национальных традиций и доброты.

***Ключевые слова:** восстановление национальных ценностей, восточная мораль, традиции, доброта, важность, пропаганда национальной духовности.*

Annotation

The restoration of national values, the promotion of national spirituality, especially the emphasis on eastern moral traditions are presented in this article.. It is very important to educate young people in the spirit of national traditions and kindness.

Key words: *restoration of national values, eastern morality, traditions, kindness, importance, promotion of national spirituality.*

Ўзбекистонда мустақиллик тантанаси туфайли таълим-тарбия тизимида туб ўзгаришлар вужудга келди. Миллий қадриятларни тиклаш, миллий маънавиятни юксалтириш, айниқса шарқона одоб-ахлоқ анъаналарига эътиборни кучайтириш шулар жумласидандир. Энг асосийси, олийгоҳларда ёшларни миллий урф-одат, меҳр-оқибат руҳида тарбиялаш муҳим аҳамият касб этади [1].

“Эътиқод йўқолган жойда доимо чиркин ишлар рўй беради, меҳр-оқибат, бирлик, биродарлик дарз кетади, ишу турмушда барака бўлмайди. Эътиқодсиз тўла мустақиллик эришиш ҳам амри маҳол. Иймону эътиқодни эса дин шакллантиради”. Дарҳақиқат, ўтмишда халқимиз орасидан етишиб чиққан комил инсонлар чинакам инсоний хислатлар соҳиби сифатида барчага намуна бўлишган. Тарбия тарихидан маълумки, жамиятнинг бир бўлаги саналмиш ҳар бир хонадондан болага ёшлигиданоқ шарқона одобнинг илк сабоқлари эринмай ўргатилган. Таассуфларки, ўтган 74 йил давомида тарихимизнинг зарварақлари ҳисобланмиш ахлоқ-одобнинг минг йиллик тажрибаларидан, “эскилик сарқити” дея воз кечилди.

Шарқона миллий тарбия анъаналари аввало мактаблардан, сўнгра оилалрдан сиқиб чиқарилди. Натижада катталарга нисбатан хурматсизлик лоқайдлик, диндиёнатни менсимаслик иллатлари кучайди. Мустақиллик йилларида мамлакатимизда ёшларни ватанпарварлик миллий анъана ва

қадриятларимизга ҳурмат руҳида тарбиялаш, маънавий ва етук жисмонан соғлом баркамол авлодни вояга етказиш, уларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш борасида муаян ишлар оширилди. Шу билан бирга, соҳадаги вазият ва амалга оширилган тадбирлар ёшларнинг кенг қатламларга даҳлдор бўлган долзарб масалалар, ҳаётда ўз ўрнини топиши учун муносиб шароит яратилиши, уларни ҳар томонлама қўллабқувватланиши борасидаги ишлар институтларда ҳам олиб борилмоқда. Жумладан институтларда талаба ёшларнинг мустақил фикрлай оладиган, ҳар томонлама баркамол, ташаббускор, халқ манфаати йўлида бор салоҳиятини сафарбар қиладиган шижоатли, интеллектуал ва ижодий салоҳиятга эга бўлган ёшларнинг кўп эканлиги қувонарли.

“Тарбия қанчалик мукамал бўлса, халқ шунча бахтли яшайди”, деб таъкидлаб ўтдилар Ўзбекистон Республикаси президенти Ш.М.Мирзиёев ўзининг ёшларга бағишланган нутқида. Айниқса ҳозирги кунда ёшларнинг интернет тармоғи таъсири остида китоб кўп ўқимасдан, интернетдаги маълумотларга таяниб жамият ҳақида фикрлашлари, ёшларнинг онгида маънавий бўшлиқни шакллантираёпти. Тарихга назар солсак айниқса, ота-боболаримиз учун Қуръони Карим ва Пайғамбаримиз Муҳаммад алайҳиссаломнинг суннатлари дастурил амал ҳамда уламо-ю ҳукамоларимизнинг китоблари тарбиямизнинг ишончли манбаи бўлиб хизмат қилмоқда. Асосийси-исломий одоб фарзандларнинг ҳалол, пок, меҳнатқаш, илмга интилувчи, катталарни, айниқса, ота-оналарни ҳурматлайдиган руҳда тарбиялашни шарт қилиб қўйганди [2].

Миллий тарбия болани олти жихатдан тарбиялашни маслаҳат кўради: булар соғлик ва бадан тарбияси, ақдоний-нафсий тарбия, гўзаллик тарбияси, ахлокий тарбия, виждоний-нафсий тарбия, диний диний-руҳий тарбиядир. Пайғамбаримиз Муҳаммад саллоллоҳу алайҳи васалламнинг қуйидаги ҳадисларида “Ҳеч бир ота фарзандига хулқу одобдан буюкроқ

мерос беролмайди “, дейилган бўлса, яна бир ҳадису муборакларида “Мўмин кишига берилган нарсаларнинг энг яхшиси чиройли хулқдир” деб ёзилган. Одоб шундай бир гавҳардурки, у ҳар қандай ўринда каттага ҳам, кичикка ҳам бирдек ярашади. Шунинг учун ҳам бобокалонларимиз ҳамиша одоб деган сўзнинг ҳаққини адо этишга интилиб яшаганлар.

Бир вақтлар бола тарбиясида “Менинг болам”, “Сенинг боланг” деган гап бўлган эмас, балки бунинг ўрнига бир болага етти қўшни отаона, дейиш, расм эди. Юртимиз мустақилликка эришгандан бери турмушимизда катта ўзгаришлар рўй бермоқда. Тарихимизнинг бир умрга дунё юзини кўрмасликка маҳкум этилган зарҳал саҳифалари очилиб, миллий урф-одатларимиз қайта тикланыпти, буюк аллома ва саркардаларимизнинг-Нажмиддин Кубро, Аҳмад Яссавий, Баҳоуддин Нақшбандий, Исмоил ал-Бухорий, Ат-Термизий, Амир Темур, Улуғбек каби сиймоларнинг ҳаёти ва фаолиятига бўлган қизиқиш ортиб бормоқда. Оила- жамиятнинг тушунчасини, энг асосий тарбия маконидир. Миллий истиқлол тушунчасини, аввало, инсонлар қалби ва онгига сингдириш ҳам оиладан бошланади [2].

Ўзбек оиласининг ўзига хослиги, файзу баракотга бойлиги, унда ўсиб-унган фарзандларнинг комил инсон бўлиб вояга етиши, халқимизнинг азалдан бизга мерос қадриятларининг эъзозланаётганлиги қувонарлидир. Оила гўзаллиги- юртимиз ифтихори. Тошкент шаҳрида етти юз мингдан ортиқ оила истиқомат қилади. улар орасида пири бадавлат, ували-жували оилалар кўп. Давлатимиз оилаларнинг янада мустаҳкам бўлиши, ўғил-қизлар соғлом ва баркамол авлод бўлиб вояг етишлари учун тинмай ғамхўрлик қилмоқда. Бу Ватанимизнинг келажаги бўлган йигит-қизларни вояга етказадиган оилага эътибор, чинакам ғамхўрлик намунаси.

Инсоннинг энг соф ва покиза туйғулари, илк ҳаётий тушунча ва тасаввурлари оила бағрида шаклланади. Боланинг феъл-атвори, табиати ва

дунёқарашини белгилайдиган маънавий мезон ва қарашлар-яхшилик ва эзгулик, олижаноблик ва меҳр-оқибат, орномус ва андиша каби тушунчаларнинг пойдевори ҳам оила шароитида қарор топиши табиийдир[1]. Шунинг учун ҳам айнан оила муҳитида пайдо бўладиган ота-онага ҳурмат, уларнинг олдидаги бурч, умрбод маъсулиятни ҳис этиш, ҳар қайси инсонга хос бўлган одамийлик фазилатлари оиланинг маънавий оламини ташкил этади. Шарқ халқларининг ғоят қадимий тарихий-маданий ёдгорлиги “Авесто” китобида ҳам аёл-онани илоҳий мақомларга кўтариб тасвирланади. Зеро, башарият ибтидоси ҳам оналар номи билан чамбарчас боғлиқ ёхуд яратилишнинг ўзи аслида Она демакдир.

Инсон она алласи орқали товуш сеҳрини, меҳрнинг кучини фарқлайдиган бўлади. У биринчи сўзини онасидан ўрганади. Шу маънода, она алласи фақат чақалоқнинг ором олиши учун айтилмайди, унинг воситасида боланинг кўнгил дунёсига миллий руҳ киради. Бу миллий руҳ - Ватан туйғусидир. Ёшларнинг тарбиясида юқорида айтиб ўтилган асослар оила, боғча, мактаб, маҳалла, олий – ўқув юртларида ўз вақтида тушунчалар шакллантирилса, жамиятда ёмонликни олдини олишга хизмат килади.

Хулоса қилиб айтганда, ёшларга “одоб-инсон зийнати” эканлигини буюк алломалар ўғитлари мисолида етказишда мавжуд маънавий муаммо ва эҳтиёжларини ўрганиб бориш асосида ҳудудларда маънавий муҳит соғломлигини таъминлаш, ташкилий-ҳуқуқий шаклидан қатъи назар барча ташкилотларнинг маънавий-маърифий фаолиятини мувофиқлаштириш ва раҳбарлик қилиш муҳим аҳамият касб этади. Ёшларнинг маънавий-ахлоқий, диний-маърифий, маданий савиясини ошириш ва унинг доимий равишда ўсиб бораётган интеллектуал, эстетик ва маданий эҳтиёжларини таъминлаш, маънавий-маърифий меросни, урф-одат ва қадриятларни сақлашни тарғиб қилиб бориш муҳимдир .

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси президенти Ш.М.Мирзиёевнинг “Камолот” ёшлар ижтимоий ҳаракатининг IV-қурултойидаги нутқи. 2017.
2. О.Тўраева, А.Назаров. Одобнома .Тошкент ўқитувчи 1997.
3. Ф.Абдурахимова .Оила маънавият ва қадрият бешиги. Тошкент “Истиқлол” 2009.
4. Оз-оз ўрганиб доно бўлур. Халқ мақоллари.
5. Буюк мутафаккирларнинг доно сўзлари.